

DIN TUR

Framtidens kollektivtrafik i Västernorrland
2023-2030

Bilaga 2

*Plan för ökad tillgänglighet
för personer med
funktionsnedsättning*

Innehållsförteckning

1. Bakgrund.....	2
2. Övergripande ambition	2
3. Hela resan perspektivet.....	2
4. Om funktionsnedsättningar.....	3
5. Mål för ökad tillgänglighet.....	4
6. Insatsområden	4
6.1 Insatser fordon.....	5
6.2 Insatser infrastruktur.....	6
6.3 Insatser information	7
6.4 Insatser drift och underhåll	8
6.5 Insatser kompetens och bemötande	9
6.6 Insatser dialog och samverkan	9
8. Genomförandeplan.....	9
9. Begreppsförklaringar	10
Bilaga 2.1 – Information om olika funktionsnedsättningar	11
Bilaga 2.2 - Lista över hållplatser och bytespunkter med 20+ påstigande	13

1. Bakgrund

Att kollektivtrafiken har en hög tillgänglighet är en mänsklig rättighet enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Trafikhuvudmän har även lagkrav på sig att redovisa mål för tillgängligheten i kollektivtrafiken och verka för att dessa mål uppfylls.

En tillgänglighetsanalys av Västernorrlands kollektivtrafik genomfördes 2018. I den redovisas tillgänglighetsnivån för fordon, infrastruktur, information och snöröjning. Analysen visar att Västernorrland har en relativt sett låg nivå på tillgänglighet och att den är dåligt redovisad för allmänheten.

Denna bilaga syftar till att tydliggöra hur tillgänglighetsnivån för personer med funktionsnedsättning ska öka de kommande åren kopplat till Västernorrlands nya trafikförsörjningsprogram.

2. Övergripande ambition

Den generella inställningen är att så många som möjligt, oavsett funktionsförmåga, ska kunna använda kollektivtrafiken i Västernorrlands län. Ambitionen ska vara att nå en hög tillgänglighetsanpassning utifrån de praktiska och ekonomiska förutsättningar som råder. En hög tillgänglighetsnivå förenklar och förbättrar även för människor som inte har funktionsnedsättning och bidrar därför till en mer attraktiv kollektivtrafik.

En tillgänglig kollektivtrafik gör det möjligt för personer med funktionsnedsättningar att i större utsträckning använda den allmänna kollektivtrafiken för sina resor istället för att vara hänvisade till att resa med särskild persontrafik. Även om den allmänna kollektivtrafiken i allt större utsträckning blir tillgänglig för personer med funktionsnedsättningar kommer särskild persontrafik fortfarande vara viktig för många människors möjlighet att resa.

I Västernorrland så finns en ambition att skapa mellanformer av kollektivtrafik som kan överbrygga övergången mellan den allmänna kollektivtrafiken och särskild persontrafik, ett så kallat närtrafiksupplägg. Närtrafik är allmän kollektivtrafik men pga. dess flexibilitet kan den nyttjas i högre utsträckning av personer med vissa funktionsnedsättningar.

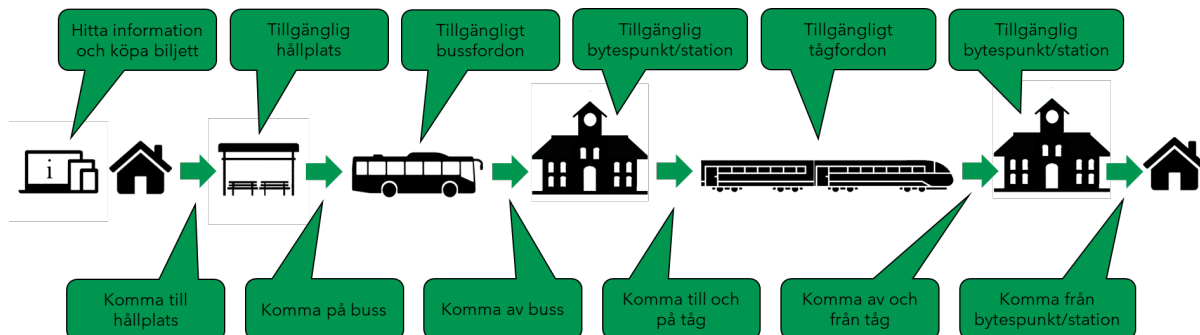
Ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning bidrar positivt till den sociala dimensionen av hållbarhet genom ökad rättvisa, delaktighet, jämlikhet och jämställdhet.

Enligt kollektivtrafiklagen (2010:1065) ska det i trafikförsörjningsprogrammet finnas tidsbestämda mål och åtgärder för anpassning av kollektivtrafik med hänsyn till behov hos personer med funktionsnedsättning. De bytespunkter och linjer som ska vara fullt tillgängliga för alla resenärer ska också finnas beskrivna.

3. Hela resan perspektivet

Att hela resekedjan fungerar är något som är viktigt för alla resenärer. För barn, äldre samt personer med funktionsnedsättning kan detta vara avgörande för att de ska kunna och vilja

resa med kollektivtrafiken. Här följer en beskrivning av vad detta kan innebära i form av anpassning.

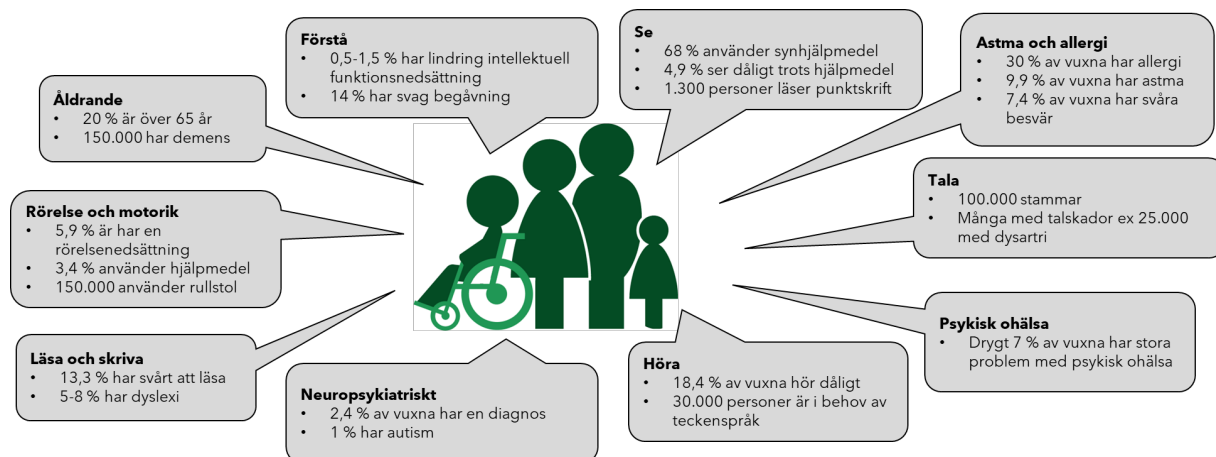
För att uppnå full tillgänglighet så krävs det att hela resan kan genomföras för en person med funktionsnedsättning, det omfattas av:

- *Hitta information och planera sin resa* - Det ska vara möjligt för personer med funktionsnedsättning att använda de verktyg som finns för att planera sin resa innan den genomförs.
- *Köpa och använda biljett* - Grundläggande krav är att alla resenärer ska komma åt, uppfatta, kunna se, klara av och förstå hur biljetten ska köpas och användas. Försäljningskanaler och försäljningsställen samt informationsplatser ska vara tillgängliga för resenärer med funktionsnedsättning.
- *Ta sig till och kunna vistas samt orientera sig på hållplatser, bytespunkter och stationer* - Gångvägar och anslutningar till och från prioriterade hållplatser ska vara tillgängliga för resenärer med funktionsnedsättning. Platsutformning och utrustning ska anpassas så att vistelsen och orienteringen på en station, bytespunkt eller prioriterad hållplats underlättas för resenärer med funktionsnedsättning.
- *Ta del av information på hållplatser, bytespunkter, stationer och i fordonen* - Trafikinformationen ska anpassas så att det är möjligt att ta del av informationen, såväl före som under resan, oavsett funktionsnedsättning.
- *Ta sig ombord, färdas och ta sig av fordonet* - Det ska vara möjligt för alla resenärer med funktionsnedsättning att ta sig ombord, hitta en sittplats och ta sig av fordonet på ett tryggt och säkert sätt. Samtliga resenärer ska kunna ta del av information samt eventuell service ombord på fordon. Tydligt utmärkta prioriterade sittplatser och rullstolsplatser ska finnas.

4. Om funktionsnedsättningar

En funktionsnedsättning innebär att en människa har nedsatt förmåga att fungera fysiskt, psykiskt eller intellektuellt. Nedsättningen kan vara temporär eller permanent och variera över tid. SCB räknar med att omkring 36 procent av Sveriges befolkning har någon form av funktionsnedsättning, nästan 11 procent har mer än en funktionsnedsättning.

Personer med till synes lika funktionsnedsättningar kan ha mycket olika upplevelser och erfarenheter av resande i kollektivtrafiken. Långt ifrån alla funktionsnedsättningar är synliga och ofta är det lättare att få förståelse för de funktionsnedsättningar som märks tydligt. Hög ålder innebär inte någon funktionsnedsättning i sig, men risken att drabbas av funktionsnedsättningar av flera funktioner ökar med stigande ålder.

I bilaga 2.1 – om funktionsnedsättningar, i slutet av detta dokument, finns mer information.

5. Mål för ökad tillgänglighet

Nedanstående mål ska gälla för arbetet att höja tillgängligheten i länets kollektivtrafik.

Insatsområde	Mål	Utfall år				
		2024	2025	2026	2028	2030
Fordon	Andel tillgänglighetsanpassade bussfordon	47%	47%	47%	90%	90%
Infrastruktur	Andel tillgänglighetsanpassade hållplatser med fler än 20 påstigande per dygn	40%	45%	50%	60%	75%
Information	Information om tillgänglighetsnivå per linje på webb samt i app	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Information	Andel bussfordon med invändigt hållplatsutrop	27%	27%	40%	100%	100%
Kompetens	Genomförda kompetenshöjningsinsatser / år	0	2	2	2	2
Dialog	Genomförda brukarråd / år	0	2	2	2	2

För att nå målen och generellt höja tillgänglighetsnivån så avser Din Tur arbeta utifrån sex insatsområden enligt punkt 7 i detta dokument.

6. Insatsområden

För att uppnå målen om ökad tillgänglighet har sex insatsområden definierats:

- Fordon
- Infrastruktur
- Information
- Drift och underhåll
- Kompetens och bemötande
- Dialog och samverkan

6.1 Insatser fordon

Svensk kollektivtrafik har tagit fram branschgemensamma funktionskrav för bussar, Bus Nordic 2023, dokumentet för fordon som utför särskild persontrafik är reviderat till Specialfordon 2022.

För kollektivtrafiken inom Västernorrlands län skiljer det sig mellan olika trafikområden beträffande i vilken omfattning som fordonen är tillgänglighetsanpassade. I stadstrafiken och i vissa kortare stadsnära linjer utförs trafiken med tillgänglighetsanpassade fordon. I princip all landsbygds- och regionaltrafik utförs med fordon som inte är tillgänglighetsanpassade.

Aktörer såsom Norrtåg, SJ och X-trafik svarar för sin del av tågtrafiken och Din Tur har inte rådighet över denna. Trafiken är genomgående väl tillgänglighetsanpassad för personer med funktionsnedsättning och utgör därför grunden för att personer med funktionsnedsättning ska kunna resa regionalt. Genom samverkan med tågaktörer ska Din Tur verka för fortsatt utveckling av tillgänglighetsnivån på tåg.

I kommande trafikupphandling kan elfordon bli aktuella, dessa avger lägre ljud vilket kan försvåra för personer med syn- och hörselnedsättning att uppmärksamma bussarna. Ett signalsystem underlättar för funktionsnedsatta att orientera sig i kollektivtrafiksystemet.

Länets definition av tillgänglighetsanpassat fordon:

- Fordon med låggolv/lågtré alt. fordon med normalgolv och lift
- Fordon med plats för rullstol samt platser för personer med funktionsnedsättning
- Fordon med in- och utvändig audiovisuell information
- Fordon i övrigt specificerade enligt Bus Nordic

Aktuella fordon inom Västernorrlands län:

Taxifordon (5-7 år):

- Multifordon (ramp/rullstol/bår)
- Personbil 3-4 pass

Bussfordon (10-15 år):

- Låggolvsbuss 2-axl
- Låggolvsbuss ledbuss
- Lågentrebuss
- Normalgolvsbuss
- Buss klass A /B (<22 pass)
- Godsrumsbuss

Tågfordon (15-30 år):

- Regionaltåg
- Fjärrtåg
- Nattåg

I nedanstående matris visas vilken typ av fordon som ska gälla för respektive trafikslag och utbudsnivå.

Trafikslag	Utbudsnivå	Fordonstyp			Fordonsklass		Tillgängligt fordon	Tillgänglig hållplats
		Taxi	Buss	Tåg	Stand	Alt.		
Interregional trafik	IR1	-	-	X	II		X	X
	IR2	-	X	X	II	Godsrumsbuss	(X)	X
Regional trafik	R1	-	X	X	II	Godsrumsbuss	(X)	X
	R2	-	X	X	II		X	X
	R3	-	X	X	II		X	X
Landsbygdstrafik	L1	-	X		II		X	X
	L2	-	X		II		X	X
	L3	-	X		II	B	X	X
	Paxa	-	X		II/B		X	X
Stadstrafik	S1	-	X		I		X	X
	S2	-	X		I		X	X
	S3	-	X		I		X	X
	Paxa	-	X		A		X	X

Generella åtgärder för fordon:

- Vid trafikförändringar ska fordonen som utför ersättningstrafik i så stor utsträckning som möjligt ha samma tillgänglighet som den trafik som ersätts. Om det inte kan möjliggöras ska den fortsatta transporten för personer med funktionsnedsättning lösas på annat sätt

Åtgärder för taxifordon:

- Säkerställa inför kommande trafikupphandling att antal större multifordon är tillräckligt
- Följa riktlinjer för branschgemensamma funktionskrav till nästkommande upphandling
- Tydliggöra regler för hjälpmedel som får medtas under resan

Åtgärder för bussfordon:

- Uppdatera fordonsstrategi till kommande trafikupphandling av busstrafik där det framgår fordonsklass per linje/område samt vilken specifikation varje fordonsklass ska ha (utgångspunkt från Bus Nordic 2023)
- Följa riktlinjer för branschgemensamma funktionskrav (Bus Nordic 2023) till nästkommande trafikupphandling samt se över eventuella optioner i utrustningsnivå
- Inventera och dokumentera tillgänglighetsnivå på fordon utifrån avtalskrav och information i fordonsdatabas
- Öka antalet linjer som trafikeras med tillgänglighetsanpassade fordon enligt matris
- Tydliggöra fordonstyp i app och på webb
- Klarlägga regler för hjälpmedel som får medtas på buss
- Utredda framtida behov av signalsystem på elfordon

Åtgärder för tågfordon:

- Sträva efter att följa riktlinjer för branschgemensamma funktionskrav till nästkommande upphandling
- I samverkan med berörda aktörer ta fram regler för hjälpmedel som får medtas på tåg

6.2 Insatser infrastruktur

För att kunna genomföra en tillgänglighetsanpassad resa måste både fordon och hållplatser vara tillgänglighetsanpassade, för att fungera fullt ut så behöver även anslutningar till/från/mellan hållplatser också anpassas. Att öka tillgängligheten i kollektivtrafikens infrastruktur är ett långsiktigt och som kräver stora resurser och måste ske i bred samverkan med andra aktörer, såsom kommuner och Trafikverket.

Det finns i nuläget stora regionala skillnader gällande graden av tillgänglighetsanpassning. Begreppet infrastruktur är brett och rymmer allt från ensliga busshållplatser vid landsvägar till stora resecentrum i stadskärnorna.

Bilaga 1 - hållplatshandbok är framtagen och kommer att antas tillsammans med trafikförsörjningsprogrammet. I hållplatshandboken finns framtida processer, roller och ansvarsfördelning beskriven. Den definierar också olika hållplatsklassificeringar samt vilken utrustningsnivå som ska finnas vid om- och nybyggnation.

Definition av tillgänglighetsanpassad hållplats/bytespunkt:

- Hårdgjord yta min 2,25 m bred
- 17 cm plattform
- Taktilt och visuellt markstråk
- Kontrasterande kantremsa
- Utrymme för rullstol max 5% lutning

Som *bilaga 2.2* till detta dokument finns en sammanställning av länets hållplatser och bytespunkter med fler än 20 påstigande per dygn (normalåret 2019). Bilagan är inte komplett då den saknar aktuell status gällande tillgänglighetsnivå. Bilagan ska kompletteras och årligen revideras. Bilagan ska ligga till grund för det strategiska arbete som påbörjas i syfte att kartlägga och utveckla tillgänglighetsnivån på länets hållplatser och bytespunkter.

Åtgärder för infrastruktur:

- Hållplatsinventering
- Säkerställa att länet, genom Din Tur, har en gemensam aktuell databas med information om samtliga hållplatser och bytespunkter
- Årligen uppdatera en plan för om- och nybyggnation av tillgänglighetsanpassade hållplatser utifrån gällande Hållplatshandbok
- Tillsammans med länets aktörer verka för ökad tillgänglig finansiering avsedd för infrastrukturinvesteringar
- Tillsammans med länets aktörer säkerställa att om- och nybyggnation av hållplatser sker enligt utformning och utrustning angivna i hållplatshandbok

6.3 Insatser information

För att information ska vara tillgänglig ska den vara lätt att läsa, höra och förstå. Det är viktigt för personer med funktionsnedsättning att hitta information om vilken tillgänglighetsnivå som råder på specifika hållplatser och linjer då tillgänglighetsnivån varierar i länet. Det ska vara enkelt att hitta, planera och genomföra en resa för alla resenärsgupper och så många personer som möjligt ska kunna tillgodogöra sig informationen, inkluderat personer med funktionsnedsättning. Information måste konstant uppdateras utifrån förändringar och störningar.

Den ökade digitaliseringen innebär att tillgängligheten för digitala kanaler blir allt viktigare. Nya lagkrav gällande tillgänglighetsanpassning av digitala kanaler har införts. Kraven gäller tillgänglighet för webbplatser från hösten 2020 och tillgängliga appar från sommaren 2021. Projekt för ett nytt biljett- och betalsystem har implementerats och ska i sin helhet vara klart under 2024. Installation av invändiga audionoma hållplatsutrop i bussar är uppstartade i Sundsvalls stadstrafik och har i dagsläget uppgått till 27 % av fordonen. På sikt ser Din Tur att hållplatsutrop i nuvarande trafikområde O1721 kan tillkomma vilket skulle innebära att 40 % av

fordonen har hållplatsutrop. En större förändring kommer kunna genomföras i kommande upphandling med in- och utvändiga utrop.

På större bytespunkter bör ledsagning kunna erbjudas. Din Tur ska verka för att förbättra tillgången till ledsagning i länet.

Ett viktigt komplement till information ute i kollektivtrafiksystemet är Din Turs kundcenter. Dit kan man vända sig dygnet runt, året om för att få information. Under kommande period så ska kundcenter digitaliseras så att fler sätt att ta kontakt erbjuds.

Kollektivtrafikens information delas in i fyra områden:

- Information i app och på webb
- Information i och utanpå fordon
- Information på hållplatser, bytespunkter och stationer
- Information via kundservice

Åtgärder för information:

- Information om tillgänglighetsnivå för fordon/hållplatser på linjenivå i app och på webb
- Utveckla hur information om trafikstörningar når ut i alla kanaler
- Följa lagkrav om tillgänglighetdirektiv för webb och i ny app
- Succesivt publicera information om anslutningar till och mellan hållplatser
- Utveckla realtidsinformation i alla kanaler
- Se över och harmonisera information på hållplatser utifrån riktlinjer i hållplatshandbok
- Uppdatera information om riktlinjer gällande hjälpmedel
- Öka tillgängligheten till kundcenter genom digitalisering
- Informera om ledsagning på stationer och bytespunkter

6.4 Insatser drift och underhåll

För att upprätthålla tillgänglighet så behövs drift och underhåll av såväl fordon som infrastruktur. Hållplatsutrustning som slits ut eller går sönder behöver identifieras och åtgärdas. Vintertid har många personer med funktionsnedsättning stora besvär med framkomligheten. Hållplatsytor, anslutningar och bussgator behöver underhållas och snöröjas för att undvika att områden med packad snö eller isbildning uppstår. Bristfällig snöröjning leder till att flertalet tillgänglighetshöjande åtgärder blir verkningslösa. Underhållet av fordon är viktigt för att upprätthålla funktionaliteten och säkerställs genom fordonskontroller.

Åtgärder för drift och underhåll:

- Tydliggöra ansvarsfördelning för hållplatser/bytespunkter med utgångspunkt från hållplatshandboken
- Föra en kontinuerlig dialog om drift och underhåll med ansvariga aktörer i syfte att upprätthålla funktionalitet som säkerställer tillgänglighetsnivån
- Utveckla arbetet med fordonskontroller och uppföljning
- Genomföra en översyn hur fordonskontroller ska utföras i nästkommande upphandling av busstrafik

6.5 Insatser kompetens och bemötande

Ett bra bemötande är viktigt i alla sammanhang. I kollektivtrafiken möter resenären bussförare, tågvärdar, taxiförare, kundservicemedarbetare och medarbetare på försäljningsställen. Det är av största vikt att alla har kunskap och förståelse för de olika funktionsnedsättningar som finns i samhället för att det ska fungera för personer med behov av tillgänglighet. Samma sak gäller de politiker och tjänstepersoner som tar beslut om kollektivtrafik. Behovet av ökad kunskap inom området behöver ses över och relevanta underlag inför större beslut behöver tas fram utifrån tillgänglighetsaspekten.

Åtgärder för kompetens och bemötande:

- Kompetenshöjningsinsatser för politiker och förvaltning
- Kompetenshöjningsinsatser för kundservice
- Kompetenshöjningsinsatser för trafikbolag och dess personal (ex. förare)
- Ta med tillgänglighetsaspekten i alla beslutsunderlag
- Ta fram faktaunderlag och rutiner för de som arbetar i, planerar och beslutar om kollektivtrafiksystemet
- Se över och följ upp utbildningskrav inför kommande trafikupphandlingar

6.6 Insatser dialog och samverkan

I syfte att bibehålla och utveckla tillgänglighetsnivån behövs det kontinuerlig uppföljning och revidering av mål och indikatorer samt en tydlig kommunikation av aktuell tillgänglighetsnivå. Din Tur kommer aldrig ensam att kunna ha all kunskap eller påverka alla delar av systemet. Samverkan och dialog är därför ett viktigt arbetssätt för att kunna nå målen. Din Tur kommer under perioden att bjuda in funktionsrättsorganisationer till minst två brukarråd per år. Ett mål är även att komma igång med testaktiviteter för olika fordon och funktioner.

Åtgärder för dialog och samverkan:

- Dialog med funktionsrätts- och pensionärsorganisationer
- Bevakning av nya nationella lagar och riktlinjer
- Benchmarking av arbete hos andra trafikhuvudmän
- Hantering av kundsynpunkter gällande tillgänglighet
- Dialog med trafikbolag om utveckling och efterlevnad
- Utifrån behov ha testdagar med representanter från både intresseorganisationer, trafikföretag och personal inom kollektivtrafiksystemet
- Samverkan och dialog med övriga berörda aktörer i länet

8. Genomförandeplan

Denna bilaga ska ligga till grund för Din Turs arbete med att utveckla kollektivtrafiken i Västernorrland. Omformning av fordonsupplägget kan huvudsakligen ske vid uppstart av nya trafikavtal enligt de perioder som redovisats under punkten 5.

Denna bilaga ska hållas aktuell och relevant. Genomlysning genomförs varje år och finns behov av justeringar så ska dessa införas vid genomlysningen. Större förändringar i dokumentet ska förankras hos Din Turs medlemmar och därefter beslutas i Din Turs politiska direktion.

9. Begreppsförklaringar

I *bilaga 7 – begreppsförklaringar* återfinns en lista med begreppsförklaringar för hela trafikförsörjningsprogrammet och dess samtliga bilagor.

Bilaga 2.1 – Information om olika funktionsnedsättningar

Nedsatt rörelseförmåga och motorik

Nedsatt gångförmåga kan uppstå då man inte har kraft, har smärta, har dålig balans eller koordination eller inte kan styra sina rörelser. Gångsvårigheter kan leda till svårigheter att gå långa sträckor, inte klara lutningar, har svårt att gå på ojämnt eller halt underlag och man kan ha lätt för att falla. Gångsvårigheter medför behov av korta avstånd vid mål- och bytespunkter, ett jämt och fast underlag utan branta lutningar varken i längd- eller sidled, stöd att hålla sig i och tätt placerade sittplatser. Det är också viktigt att hinna sätta sig innan bussen eller tåget kör vidare.

Nedsatt arm- och handfunktion kan innebära svårigheter att röra händer och armar, smärta, kraftlöshet, dålig precision, avsaknad av greppfunktion med mera. Orkar man inte lyfta armarna blir räckvidden kortare och det blir svårt att öppna dörrar, hantera dörröppningsknappar och att hålla i sig. Ledstänger på båda sidor av en trappa är till hjälp för personer som har en funktionsnedsättning i en arm. Det är också viktigt att handtag och knappar är lätta att använda och inte kräver stor armstyrka.

Neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar

Personer med nedsatt kognitiv förmåga är en mycket heterogen grupp där orsaken till funktionsnedsättningen kan bero på förvärvade hjärnskador genom sjukdom eller olyckshändelse, neurologiska sjukdomar, demenssjukdomar, psykisk ohälsa med mera. Dessa funktionsnedsättningar kan medföra svårigheter att orientera sig, svårigheter att förstå logiska samband eller utformningar eller att ha svårigheter att läsa och ta till sig information. Det kan också vara svårt att sortera och uppfatta viktig ljudinformation. Tydlig information i form av bild och skrift samt skyltar som kompletteras med symboler är viktiga hjälpmedel för personer med denna typ av funktionsnedsättning. Många har svårt att fråga då de blir stressade eller har talsvårigheter, vilket gör det viktigt att personalen i kundmiljöerna är öppna, inläsande och på eget initiativ erbjuder hjälp till den resenär som ser ut att behöva det. Viktigt är också att använda ett tydligt, enkelt och lättläst språk i all kommunikation.

Synnedsättning

Att ha nedsatt syn kan innebära att vara synsvag, att vara svårt synskadad (att ha ledsyn) eller att vara blind. Personer med synnedsättning har svårigheter att överblicka omgivningen och uppfatta nivåskillnader i djup- och sidled. För att kunna orientera sig behöver de tydliga visuella kontrastmarkeringar och de som använder vit käpp är hjälpta av taktila markeringar. Personer med grav synskada eller blindhet behöver tydliga riktmärken och akustisk vägledning för att kunna orientera sig. Det är också vanligt att personer med synskada använder ledarhund eller har ledsagare. För att möta behoven i den här gruppen är det viktigt med alternativa kommunikationssätt. En pratör som läser upp realtidsinformation på hållplatser kan vara ett sätt, in- och utvändiga utrop på bussar ett annat.

Läs- och skrivsvårigheter

Läs- och skrivsvårigheter är ett övergripande begrepp som omfattar allt som rör begränsningar i att läsa och skriva. Svårigheterna kan bland annat bero på bristfällig undervisning, för lite övning, koncentrationssvårigheter, annat modersmål eller dyslexi. Många av de behov som personer med synnedsättning har, exempelvis in- och utvändiga utrop, är även tillämpliga för personer med läs- och skrivsvårigheter. Det är vidare viktigt att använda ett lättläst, klart och enkelt språk i all kommunikation.

Nedsatt hörsel och dövhet

Gruppen personer med nedsatt hörsel varierar från de med en lindrig hörselnedsättning till de som helt saknar förmåga att kommunicera med hjälp av hörseln. Personer med hörselnedsättning har svårigheter att uppfatta ljud och tal och kan bli distraherade av bullriga miljöer. Visuellt information underlättar för personer med hörselnedsättning och personer med dövhet är helt beroende av den. Många personer med dövhet har teckenspråk som modersmål och svenska som andraspråk. Information på teckenspråk kan därför i vissa fall vara mer tillgänglig än skriven information, särskilt för personer utan kunskaper i svenska språket.

Allergi, astma och överkänslighet

Personer med allergier och överkänslighet är en stor grupp i samhället. Besvär kan yttra sig på många olika sätt varav svårast är akuta astmaanfall. Miljön i den allmänna kollektivtrafiken kan innehålla många allergiframkallande faktorer och det är därför viktigt att det framgår tydligt att starka dofter, rök och vissa livsmedel som exempelvis nötter ska undvikas i kollektivtrafiken. Det bör även framgå att djur ska gå ombord genom mittendörren och vistas i bakre alternativt övre delen av fordonet eller i anvisade vagnar inom tågtrafiken. (ledarhund samt service- och signalhund är undantagna och får vistas i samtliga delar i fordonen). Vidare ska rengöringsmedel/städmaterial som används i kollektivtrafiken vara doftfria.

Kollektivtrafiken kan aldrig bli helt allergisäker och för personer med starka allergier kan särskild persontrafik vara ett alternativ att föredra. I den särskilda persontrafiken är det kravställt att förare inte får använda starka dofter eller röka i eller i anslutning till fordonet.

Bilaga 2.2 - Lista över hållplatser och bytespunkter med 20+ påstigande

Detta dokument innehåller en lista över alla hållplatser och bytespunkter med fler än 20 påstigande per dygn under perioden april 2022 till mars 2023. Denna lista ska kompletteras med aktuell tillgänglighetsnivå utifrån den hållplatsinventering som Din Tur avser göra och ligga i linje med de hållplatsklasser som återfinns i Hållplatshandboken.

Kommun	Hållplats	Linjer	Påstigande 2022/2023		Bytesp	Särskilda behov		
			Totalt	Per dygn		Vård	Skola	Omsorg
Sundsvall	Sundsvalls bstn	28 st	1 178 592	4 714	Ja			
Örnsköldsvik	Örnparken	21 st	425 954	1 704	Ja			
Härnösand	Härnösands centrum	14 st	292 467	1 170	Ja			
Sundsvall	Birsta City	2, 5	162 098	648	-			
Härnösand	Härnösand Central	21 st	133 041	532	Ja			
Sundsvall	Strandvägen	4, 120	111 415	446	-			
Sundsvall	Sjukhuset Sundsvall	4, 85, 120, 201	109 581	438	-	x		
Sundsvall	Vi centrum	1, 74, 75	94 359	377	Ja		x	
Kramfors	Kramfors ReseC	16 st	89 921	360	Ja		x	
Sundsvall	Granloholm centrum	3, 4	89 831	359	-			
Sundsvall	Trädgårdsgatan	9 st	83 874	335	-			
Sundsvall	Trafikgatan	6 st	79 726	319	-			
Sundsvall	Bragegatan	7 st	77 190	309	-			
Sundsvall	Gillebergsgatan	1	68 319	273	-			
Sundsvall	Nacksta centrum	2	67 096	268	-			
Sundsvall	Östra Birsta	2, 5	65 495	262	-			
Sundsvall	Sporthallen	3	61 670	247	-		x	
Örnsköldsvik	Örnsköldsvik ReseC	17 st	60 539	242	Ja			
Sundsvall	Birsta E4	7 st	60 534	242	-			
Sundsvall	Kristinelund	2	53 833	215	-			x
Sundsvall	Västermalms skola	7 st	52 959	212	-		x	
Sundsvall	Tullgatan	3, 4, 120	52 109	208	-		x	
Sollefteå	Sollefteå ReseC	11 st	50 898	204	Ja			
Sundsvall	Skönsmohuset	4, 120	48 144	193	-			
Sundsvall	Mittuniversitetet	6 st	47 596	190	-			
Örnsköldsvik	Parkskolan	9 st	46 756	187	-		x	
Sundsvall	Skönsbergs centrum	1, 85	45 505	182	-			
Sundsvall	Vinkeltået	2, 141, 191	43 936	176	-			
Sundsvall	Kvissleby Centrum	5 st	43 505	174	Ja			
Örnsköldsvik	Valhallavägen	404, 405, 417	42 570	170	-			
Sundsvall	Kvissleby Njurundahallen	120, 124	42 507	170	-		x	
Örnsköldsvik	Nolaskolan	12 st	40 229	161	-		x	
Sundsvall	Enhörningsvägen	4, 120	39 407	158	-			
Sundsvall	Ponnyvägen	1	38 335	153	-		x	
Sundsvall	Hagaskolan	2	38 237	153	-		x	
Örnsköldsvik	Geneskolan	401, 417	38 103	152	-			
Sundsvall	Korstavägen	1	38 024	152	-			
Sundsvall	Njurunda Resec	5 st	37 995	152	Ja			
Sundsvall	Strömstadsvägen	3, 4	37 675	151	-			
Sundsvall	Lasarettsvägen	2, 84, 85, 120	37 218	149	-			
Sundsvall	Bydalen	2, 85	35 068	140	-			
Sundsvall	Östra Långgatan	5 st	35 012	140	-			
Sundsvall	Skogsbacken	2, 85	33 778	135	-			
Sundsvall	Kaptensgatan	3, 4, 120	33 766	135	-		x	

Regionalt trafikförsörjningsprogram för Västernorrlands län 2024-2030.
Bilaga 2 - Plan för ökad tillgänglighet

Kommun	Hållplats	Linjer	Påstigande 2022/2023		Bytesp	Särskilda behov		
			Totalt	Per dygn		Vård	Skola	Omsorg
Sundsvall	Bosvedjans centrum	2, 85	33 647	135	-		x	
Sundsvall	Matfors skola	141, 142, 143	33 468	134	Ja		x	
Sundsvall	Sallyhillsvägen	2	32 950	132	-			
Sundsvall	Institutsvägen	4, 85, 120	32 208	129	-		x	
Sundsvall	Syntesvägen	4, 120	30 103	120	-			
Sundsvall	Kvissleby Affärsgatan	120, 124	30 046	120	-			
Timrå	Timrå torget	120, 630, 631	29 007	116	-			
Sundsvall	Höderbacken	1	28 838	115	-		x	
Sundsvall	Nackstavägen 22	2	28 729	115	-			
Timrå	Mariedalsskolan	120, 630, 631	28 019	112	-		x	
Härnösand	Mosstigen	502, 590	27 863	111	-			
Sundsvall	Paviljongvägen	3, 142	27 303	109	-		x	
Sundsvall	Sundsbruks centrum	5	27 249	109	-			
Sundsvall	Ljustadalens centrum	2, 5	27 072	108	-			
Sundsvall	Skönsmons skola	4, 120	26 589	106	-		x	
Sundsvall	Räbbmogatan	1, 75	26 052	104	-			
Örnsköldsvik	Bjåsta Busstation	413, 421, 422	25 913	104	Ja			
Örnsköldsvik	Sjålevadskolan	42, 43, 402, 412	25 868	103	-		x	
Sundsvall	Baldershov	4, 85, 120	24 872	99	-			
Sundsvall	Hagavägen	4, 85, 120, 201	24 205	97	-			
Sundsvall	Tjädevägen	1, 85	24 053	96	-			
Sundsvall	Bultgatan	2, 141, 191	24 009	96	-			
Härnösand	Bondsjöleden	10 st	23 783	95	-		x	
Timrå	Söråker köpcent	611, 633, 635	23 531	94	-			
Sundsvall	Aprilvägen	2, 5	22 994	92	-			
Timrå	Tallnåsvägen 49	120, 630	22 958	92	-			
Örnsköldsvik	Sörliden	404, 405, 417	22 767	91	-			
Härnösand	Stadsparken	11 st	22 325	89	-			
Sundsvall	Ögården	1, 75	22 230	89	-			
Sundsvall	Kommunhuset	6 st	22 207	89	-			
Sundsvall	Västra Allén	7 st	21 969	88	-			
Härnösand	Folkhögskolan	501, 570 590	21 450	86	-			
Sundsvall	Birstatunneln	2, 5	21 376	86	-			
Sundsvall	Selångergården	6 st	21 317	85	-			
Härnösand	Skördevägen	501, 590	21 249	85	-			
Sundsvall	Slutgatan	2, 141, 191	21 197	85	-			
Sundsvall	Härstavägen	4, 120	20 795	83	-			
Timrå	Sörberge norra	7 st	20 260	81	Ja			
Sundsvall	Nynäshamnsvägen	4	19 934	80	-		x	
Härnösand	Ankaret	503, 590	19 902	80	-			
Sundsvall	Västhagen	3	19 519	78	-			
Sundsvall	Brovägen	1, 74	18 944	76	-			
Sundsvall	Rättscentrum	7 st	18 940	76	-	x		
Sundsvall	Lindgården	4, 85, 120	18 713	75	-			
Sundsvall	Alnöbron västra	1	18 707	75	-			
Sundsvall	Bondevägen	2	18 629	75	-			

Regionalt trafikförsörjningsprogram för Västernorrlands län 2024-2030.
Bilaga 2 - Plan för ökad tillgänglighet

Kommun	Hållplats	Linjer	Påstigande 2022/2023		Bytesp	Särskilda behov		
			Totalt	Per dygn		Vård	Skola	Omsorg
Sundsvall	Grevegatan	4, 120	18 361	73	-			
Härnösand	Tunnelplan	6 st	18 150	73	-			
Örnsköldsvik	Lingbo	404, 405	18 115	72	-			
Sundsvall	Röhmans torg	141, 142	17 934	72	-		x	
Härnösand	Murbergsskolan/Länsmusée	501, 570, 590	17 745	71	-		x	
Sollefteå	Sollefteå Torget	41, 315, 45, 62	17 727	71	Ja			
Sundsvall	Värmeverket	2	17 586	70	-			
Härnösand	Wendela Hellmanskolan	501, 511, 560, 590	17 495	70	-		x	
Kramfors	Ullånger Bstn	10 st	17 402	70	Ja			
Sundsvall	Augustivägen	5	17 204	69	-			
Örnsköldsvik	Sjukhuset Övik	14 st	16 407	66	-	x		
Timrå	Skogsvägen	5 st	15 936	64	Ja			
Sundsvall	Plastvägen	4, 120	15 846	63	-			
Sundsvall	Borgholmsvägen	4	15 718	63	-			
Kramfors	Bollstabruk bstn	6 st	15 551	62	-			
Sundsvall	Luleåvägen	4	15 522	62	-			
Ånge	Fränsta bussterminal	5 st	15 192	61	Ja			
Sundsvall	Måndagsvägen	2, 5	14 959	60	-			
Sundsvall	Mårtensro	3	14 817	59	-			
Härnösand	Slåttervägen	501, 590	14 661	59	-			
Örnsköldsvik	Sundhem	5 st	14 617	58	-			
Sundsvall	Gångvikens skola	5, 78, 120	14 545	58	-		x	
Härnösand	Trossgatan	502, 503, 520, 590	14 518	58	-			
Sundsvall	Mogatan	4, 120	14 494	58	-			
Sundsvall	Västergatan	2, 84	14 446	58	-			
Ånge	Ånge bstn	191, 192, 196	14 401	58	Ja			
Örnsköldsvik	Hörnettrondellen	5 st	14 265	57	-			
Sundsvall	Gesällvägen	2, 5	14 229	57	-			
Härnösand	Brännarondellen	501, 514, 590	14 114	56	-			
Örnsköldsvik	Gullänget Centrum	401, 408, 411, 442	13 745	55	-			
Härnösand	Ångströmsgatan	501, 590	13 693	55	-		x	
Sundsvall	Kungsbackavägen	3, 4	13 635	55	-			
Sundsvall	Linderbergsgatan	2	13 571	54	-			
Timrå	Sörberge E4	201, 331, 611	13 440	54	-			
Sundsvall	Kovlands kiosk	5 st	13 425	54	Ja			
Timrå	Berglundavägen/Riksgatan	120, 630, 634, 636	13 347	53	-			
Härnösand	Koltrastvägen	502, 590	13 277	53	-			
Timrå	Timrå E4	6 st	13 256	53	Ja			
Sundsvall	Indal	30	13 228	53	-			
Örnsköldsvik	Sund Centrum		13 196	53				
Sundsvall	Vikingen	1	13 021	52	-			

Regionalt trafikförsörjningsprogram för Västernorrlands län 2024-2030.
Bilaga 2 - Plan för ökad tillgänglighet

Kommun	Hållplats	Linjer	Påstigande 2022/2023		Bytesp	Särskilda behov		
			Totalt	Per dygn		Vård	Skola	Omsorg
Örnsköldsvik	Industrigränd	7 st	12 964	52	-			
Sollefteå	Köpmangatan Långsele	39, 40, 331	12 823	51	-		x	
Sundsvall	Liden	30	12 728	51	-			
Sundsvall	Lundbovägen	1	12 591	50	-			
Timrå	Arenan	631, 633, 634, 636	12 209	49	-		x	
Sundsvall	Gläntan	3, 4	12 193	49	-			
Örnsköldsvik	Hantverkaregatan	10 st	11 869	47	-			
Sundsvall	Klockgutaregatan	2, 141, 191	11 831	47	-			
Sundsvall	Norrleden	2, 84	11 684	47	-			
Örnsköldsvik	Mellansel jvstn	42, 43	11 615	46	-			
Härnösand	Gulf E4	201, 502, 520, 560	11 577	46	-			
Sundsvall	Usland skola	1, 75	11 568	46	-		x	
Sundsvall	Stuggränd	3	11 432	46	-			
Sundsvall	Travbanan	1	11 303	45	-		x	
Sundsvall	Rörgatan	3	11 228	45	-			
Sundsvall	Panncentralen	1	11 139	45	-			
Sundsvall	Branta vägen	3	11 118	44	-			
Örnsköldsvik	Krukmakarvägen	402, 409	11 048	44	-			
Sundsvall	Fyrväpplingsvägen	5	10 949	44	-			
Sundsvall	Halmstadsvägen	3, 4	10 841	43	-			
Härnösand	Klarinettgatan	501, 590	10 779	43	-			
Timrå	Tallnäs vägen 5	120	10 602	42	-			
Örnsköldsvik	Bjästaskolan	413, 421, 422	10 592	42	-		x	
Sundsvall	Nackstavägen 38	2	10 583	42	-			
Örnsköldsvik	Humlegårdsvägen	401, 417	10 529	42	-			
Örnsköldsvik	Lindblomsvägen	401, 408, 411	10 420	42	-			
Sundsvall	Gärde	5	10 370	41	-			
Sundsvall	Ekebovägen	2, 5	10 366	41	-			
Timrå	Näsängsvägen	120	10 353	41	-			
Timrå	Köpmangatan/Bovägen	120, 630	10 314	41	-			
Örnsköldsvik	Domsjöskolan	401	10 142	41			x	
Sundsvall	Fäbodsandsvägen	4, 120	10 028	40	-			
Örnsköldsvik	Örnsköldsvik RC Norra	9 st	9 999	40	Ja			
Sundsvall	Havsörnsvägen	2	9 979	40	-			
Härnösand	Hedda Wisingskolan	501, 514	9 914	40	-		x	
Örnsköldsvik	Höglandskolan	403, 410, 419, 442	9 890	40	-			
Örnsköldsvik	Bredbyn Busstn	42, 43, 438	9 851	39	Ja			
Sundsvall	Lastbåtsvägen	1, 75	9 688	39	-			
Ånge	Minervaskolan	191, 192, 196, 199	9 555	38	-		x	
Sundsvall	Bergsåkers centrum	5 st	9 499	38	-			
Härnösand	Närvården N utfarten	502, 560	9 390	38	-	x		
Sollefteå	Sollefteå Sjukhus	6 st	9 373	37	-	x		
Sundsvall	Bergsåkers IP	6 st	9 250	37	-			
Sollefteå	Storgatan Coop	90, 211, 45, 62	9 105	36	-			
Sundsvall	Igeltjärnsvägen	4	9 060	36	-			
Sundsvall	Jaktfalksvägen	2	8 974	36	-			
Sundsvall	Tunavägen	120	8 970	36	-			
Sundsvall	Lantmätaren	2, 85	8 902	36	-			
Örnsköldsvik	Lertagsvägen	407	8 782	35	-			
Sundsvall	Bredsands skola	4, 120	8 695	35	-		x	
Örnsköldsvik	Örnsköldsgatan	43, 402, 408	8 651	35	-			
Örnsköldsvik	Järveds Centrum	402, 409, 417	8 647	35	-			
Sundsvall	Bosvedjevägen	2, 85	8 522	34	-			
Sundsvall	Bjälkvägen	6 st	8 485	34	-			
Sundsvall	Bergsåkers skola	132, 133	8 468	34	-		x	

Regionalt trafikförsörjningsprogram för Västernorrlands län 2024-2030.
Bilaga 2 - Plan för ökad tillgänglighet

Kommun	Hållplats	Linjer	Påstigande 2022/2023		Bytesp	Särskilda behov		
			Totalt	Per dygn		Vård	Skola	Omsorg
Sundsvall	Fänriksgratan	3	8 416	34	-			
Sundsvall	Glimmervägen	3, 142	8 358	33	-			
Timrå	Köpman./Bensinstation	120, 630	8 285	33	-			
Sollefteå	Gudlav Bilder skolan	39, 41	8 278	33	-		x	
Örnsköldsvik	Nybyggarevägen	401, 417	8 240	33	-			
Örnsköldsvik	Tjärnmyrvägen	401	8 122	32	-			
Sundsvall	Tjädersvägen 13	1	7 922	32	-			
Timrå	Ala skola	611, 633	7 921	32	-		x	
Sundsvall	Tivolibacken	2, 84	7 916	32	-			
Örnsköldsvik	Översjåla	42, 43, 402, 412	7 760	31	-			
Örnsköldsvik	Varvsbergsvägen	401, 407	7 737	31	-			
Sundsvall	Klockarberget	120	7 648	31	-			
Örnsköldsvik	Köpmanholmen C	421, 422	7 648	31	-			
Ånge	Erikslund skolan	192	7 646	31	-		x	
Sundsvall	Tellusvägen	120	7 494	30	-			
Sundsvall	Februarivägen	2, 5	7 411	30	-			
Örnsköldsvik	Järvstagatan	404, 405, 408	7 327	29	-	x		
Sundsvall	Midälvaplan	2	7 229	29	-			
Örnsköldsvik	Karosserivägen	401, 408, 411	6 943	28	-			
Härnösand	Teatern	8 st	6 910	28	-			
Örnsköldsvik	Gottne vägsk	42, 43	6 598	26	-			
Sundsvall	Vallens skola	133, 134	6 592	26	-		x	
Sundsvall	Pilgränd	3	6 509	26	-			
Sundsvall	Klippgatan	1	6 496	26	-			
Sundsvall	Travbanevägen	5 st	6 466	26	-			
Sundsvall	Fagerdalsparken	3, 142	6 414	26	-			
Örnsköldsvik	Husums Skola	417	6 375	26	-			
Örnsköldsvik	Båtsmansgatan	401, 417	6 356	25	-			
Timrå	Tallnäsavägen 43	120	6 240	25	-			
Sundsvall	Malmövägen	4	6 045	24	-			
Sundsvall	Robäcken	1	5 985	24	-			
Örnsköldsvik	Hörnettvägen	407	5 622	22	-			
Sundsvall	Sleipnervägen	1	5 617	22	-			
Sundsvall	Idrottsparken	3	5 585	22	-			
Sundsvall	Haparandavägen	4	5 529	22	-			
Timrå	Solbacka Norra	120	5 523	22	-			
Örnsköldsvik	Sjögatan	402, 404, 405	5 264	21	-			
Örnsköldsvik	Skyttis	404, 405	5 194	21	-			
Sollefteå	Junsele bstn	41	5 159	21	Ja			
Sundsvall	Lillhällomsvägen	1	5 125	21	-			
Örnsköldsvik	Björna Centrum	417, 442	5 019	20	Ja			
Örnsköldsvik	Söränget	406, 411	4 977	20	-			

